

О. В. Поліщук, аспірант Інституту держави і права імені В.М. Корецького Національної академії наук України
<https://orcid.org/0009-0007-2863-5584>

ІНТЕГРАЛЬНО-АДАПТИВНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В УКРАЇНІ

У статті обґрунтовано теоретико-методологічні засади інтегрально-адаптивного підходу до формування і реалізації державної політики соціально-правового захисту дітей і молоді в Україні в умовах геополітичної нестабільності, гуманітарної кризи та цифрової трансформації системи публічного управління. Дослідження базується на критичному аналізі сучасного стану національної політики захисту дитинства та молоді, що супроводжується інституційною мімікрією, функціональною асиметрією органів влади, цифровою дезінтеграцією баз даних, а також зростанням управлінських ризиків у сфері соціальних послуг. Здійснено концептуалізацію зазначених викликів як деструктивних проявів неефективності механізмів державного управління у соціальній сфері.

Результатом дослідження стала розробка інтегрально-адаптивного стратегічного підходу, що поєднує чотири взаємозалежні вектори модернізації політики: безпековий (інституціоналізація кризового реагування та соціального супроводу), інтеграційний (гармонізація з європейськими стандартами), цифровий (створення єдиної інформаційної екосистеми соціального захисту) та соціальний (забезпечення партисипативності, інклюзивності та довіри до публічного управління). В межах запропонованого підходу побудовано багаторівневу матричну модель управління, що враховує специфіку стратегічного, тактичного, операційного та моніторингового рівнів державної політики. У статті аргументовано доцільність переходу від фрагментарних реактивних інтервенцій до проактивного, цілісного, верифікованого управління щодо вразливих соціальних груп.

Новітнім результатом дослідження є розробка методики «соціальної валідації» державної політики – комбінованої системи оцінювання ефективності на основі індикаторів задоволеності бенефіціарів, цифрової аналітики, участі громадськості та алгоритмічного прогнозування наслідків управлінських рішень. Цей підхід дозволяє здійснювати динамічну оцінку не лише формальних результатів реалізації програм, а й реального впливу політики на соціальну стійкість, справедливість та відчуття безпеки серед дітей і молоді.

Ключові слова: державна політика, діти, механізми державного управління, молодь, оцінювання ефективності, соціальна валідація, соціальна стійкість, соціально-правовий захист, стратегічне планування, цифрове врядування.

O. V. Polishchuk. Integrative and adaptive approach to the formation and implementation of the state policy of social and legal protection of children and youth in Ukraine

The article substantiates the theoretical and methodological foundations of an integrative and adaptive approach to the formation and implementation of the state policy of social and legal protection of children and youth in Ukraine in the context of geopolitical instability, humanitarian crisis and digital transformation of the public administration system. The study is based on a critical analysis of the current state of the national policy of child and youth protection, which is accompanied by institutional mimicry, functional asymmetry of authorities, digital disintegration of databases, and increasing managerial risks in the field of social services. The author conceptualises these challenges as destructive manifestations of the inefficiency of public administration mechanisms in the social sphere.

The study resulted in the development of an integrative and adaptive strategic approach that combines four interdependent vectors of policy modernisation: security (institutionalisation of crisis response and social support), integration (harmonisation with European standards), digital (creation of a single information ecosystem for social protection) and social (ensuring participatory, inclusive and trust in public administration). Within the framework of the proposed approach, a multi-level matrix management model is built, which takes into account the specifics of the strategic, tactical, operational and monitoring levels of public policy. The article argues for the expediency of moving from fragmented reactive interventions to proactive, holistic, verified management of vulnerable social groups.

The newest result of the study is the development of a methodology for 'social validation' of public policy – a combined performance evaluation system based on indicators of beneficiary satisfaction, digital analytics, public participation and algorithmic prediction of the consequences of management decisions. This approach allows for a dynamic assessment of not only the formal results of programme implementation, but also the real impact of policy on social sustainability, equity and a sense of security among children and youth.

Key words: public policy, children, public administration mechanisms, youth, performance evaluation, social validation, social sustainability, social and legal protection, strategic planning, digital governance.

Постановка проблеми. Система соціально-правового захисту дітей та молоді в Україні перебуває у стані глибоких трансформацій, зумовлених не лише традиційними соціально-економічними проблемами, а й новітніми викликами, пов'язаними з військовою агресією, євроінтеграційними процесами та цифровізацією публічного управління. Повномасштабне військове вторгнення призвело до масштабних гуманітарних втрат: так,

© О. В. Поліщук, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

наприклад, станом на кінець 2023 року близько 20% українських дітей потребували постійної соціальної допомоги та психосоціальної підтримки [1], тисячі сімей були переміщені, а інфраструктура соціальних і освітніх послуг зазнала значних руйнувань. Одночасно Кабінет Міністрів України впроваджує європейські стандарти і цифрові рішення у сфері захисту прав дітей – зокрема, гармонізує законодавство із міжнародними нормами, створює нові інституції (наприклад, Національна соціальна сервісна служба та Державна служба у справах дітей, засновані у 2020–2023 рр.) та презентував Стратегію цифрової трансформації соціальної сфери [1]. Ці зусилля покликані модернізувати державну політику у сфері дитинства та молоді, однак залишаються суттєві проблеми, що перешкоджають її ефективній реалізації.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розв’язання виявлених управлінських дисфункцій у системі соціального захисту дітей і молоді. Зокрема, *інституційна мімікрія* (імітація впровадження нових функцій без фактичних змін) призводить до того, що формально створені структури не мають реальних механізмів дії. Наприклад, у 2023 році при районних центрах соціальних служб було утворено мобільні групи соціально-психологічної допомоги, але через брак транспорту та захищених засобів зв’язку вони фактично не можуть виконувати кризові повноваження. Інша проблема – *інституційна асиметрія* – дисбаланс повноважень і ресурсів між рівнями влади: військові адміністрації на прифронтових територіях мають широкі мандати, але обмежені можливості, тоді як громади безпосередньо працюють з сім’ями, проте не наділені достатніми інструментами, що породжує бюрократичні «пастки» та затримки допомоги. Виявлено також *«цифрову дезінтеграцію»*: впровадження окремих електронних систем без їх належної інтеграції. Зокрема, Єдина інформаційна система обліку внутрішньо переміщених дітей, запроваджена у 2024 р., не синхронізується з базами даних громад, що несе ризики втрати інформації та дублювання допомоги. Додатково, фіксується виснаження кадрового потенціалу соціальних служб у зоні бойових дій – рівень професійного вигорання соціальних працівників у прифронтових регіонах на 40% вищий, ніж у відносно безпечних областях [1]. У сукупності ці проблеми підривають спроможність державної політики своєчасно реагувати на потреби дітей та молоді, особливо в умовах воєнної та соціально-економічної нестабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд сучасних наукових досліджень показує фрагментарність напрацювань щодо комплексного розв’язання окреслених проблем. Окремі аспекти досліджено досить детально: так, *правове забезпечення захисту дітей* аналізує О. Корнієнко, визначаючи прогалини національного законодавства і напрями його вдосконалення [2]. Питання *молодіжної політики та участі молоді* у державотворенні висвітлюють зарубіжні та вітчизняні фахівці [3], наголошуючи на важливості залучення молоді до формування політики та ухвалення рішень. Низка досліджень присвячена *соціальному захисту у контексті збройного конфлікту*: Beluga Y. [4] акцентує на проблемах правового захисту дітей в умовах війни та необхідності адаптації законодавства, Sushch O. [5] – на забезпеченні прав українських дітей, які отримали тимчасовий захист в країнах ЄС. Hennessy R. [6] обґрунтовує, що соціальний захист відіграє ключову роль у запобіганні дитячій праці та експлуатації, пропонуючи права людини як основу підходу. У сфері інноваційних підходів до захисту дітей привертає увагу досвід скандинавських країн: Johansson S., Stefansen K. [7] дослідили впровадження моделі *«Barnahus»* – інтегрованого підходу до реабілітації дітей-жертв насильства, що об’єднує соціальні, правові та медичні служби. В той же час відсутні роботи, які б синтезували управлінські, правові, цифрові та соціальні аспекти політики захисту дітей та молоді в єдину концептуальну модель. В існуючих дослідженнях переважає розгляд окремих компонентів (правових, інституційних, фінансових чи програмних), що не забезпечує цілісного бачення проблеми і шляхів її вирішення. Таким чином, назріло вирішення наукового завдання: яким чином державна політика соціально-правового захисту дітей і молоді може бути трансформована на засадах комплексного, мультидисциплінарного підходу для підвищення її ефективності і стійкості до сучасних викликів?

Метою статті є розроблення науково обґрунтованих засад такої інтегрально-адаптивної моделі та практичних рекомендацій щодо її впровадження. Робота полягає у розробці цілісного стратегічного підходу, що об’єднує класичні бюрократично-правові механізми із сучасними менеджеріальними, цифровими та партнерськими інструментами управління, а також у формуванні методики комплексної оцінки ефективності політики із врахуванням громадської думки і прогнозного аналізу. Для досягнення мети дослідження були поставлені такі завдання: 1) проаналізувати поточний стан та виявити ключові інституційні і нормативні проблеми реалізації політики захисту дітей і молоді; 2) розробити концепцію інтегрально-адаптивного стратегічного підходу до формування та реалізації цієї політики; 3) обґрунтувати методичні засади моніторингу та оцінювання соціальних наслідків впровадження політики в умовах трансформацій; 4) сформулювати рекомендації щодо вдосконалення державної політики та механізмів її реалізації на центральному і місцевому рівнях. Відповідно до мети, дослідження здійснювалося на основі комплексної методології з використанням системного, порівняльного, інституційного та прогностичного підходів, а також аналізу нормативних документів та емпіричних даних.

Виклад основного матеріалу. Проведене дослідження підтвердило, що існуюча система соціально-правового захисту дітей та молоді потребує суттєвого вдосконалення управлінських механізмів. Зокрема, виявлені *інституційні дисфункції* (мімікрія, асиметрія, дезінтеграція тощо) негативно впливають на реалізацію політики. Результати критичного аналізу показали, що багато реформ у цій сфері носили формальний характер і не були підкріплені

реальними ресурсами чи інструкціями для виконавців на місцях. *Нормативно-правовий аудит* засвідчив наявність застарілих норм та колізій: хоча за останні 5 років ухвалено низку законів і програм (Закон України «Про соціальні послуги» 2019 р. [8], Державна цільова соціальна програма «Молодь України 2021–2025» [9] та ін.) з метою посилення захисту дітей, їх реалізація гальмується інституційною неузгодженістю. *Організаційний аналіз* діяльності профільних структур виявив перевантаження центральних органів (Мінсоцполітики суміщає формування і реалізацію політики) та слабкість новостворених служб на місцях. Наприклад, Національна соціальна сервісна служба перебуває на етапі становлення і ще не має достатнього впливу на місцеві органи [1]. *Фінансово-економічний аналіз* засвідчив хронічну нестачу фінансування програм захисту дитинства: частка видатків на дітей і молодь у ВВП залишається низькою; більша частина коштів спрямована на мінімальні соціальні виплати, а профілактичні та розвиткові програми фінансуються залишковим принципом [1]. *Соціологічні дані* (опитування громадян, аналіз звернень) [1] підтвердили зниження рівня довіри до державних інституцій опіки, що пов'язано з випадками бюрократичної тяганини, недостатньої прозорості та затримок у наданні допомоги.

На основі виявлених проблем розроблено рекомендації щодо вдосконалення державної політики соціально-правового захисту дітей та молоді. Ці рекомендації згруповано в кілька пріоритетних напрямів:

1) *інституційне вдосконалення та координація*. Пропонується чіткіше розподілити функції між центральними і місцевими органами влади, щоб уникнути дублювання та прогалин. Зокрема, необхідно делегувати частину оперативних повноважень органам місцевого самоврядування (ТГ) із забезпечення соціального захисту дітей, одночасно посиливши їх ресурсне забезпечення. Запропоновано створити *Єдиний координаційний центр кризового реагування* при Мінсоцполітики (або Раді нацбезпеки) – структуру, відповідальну за швидке ухвалення рішень у надзвичайних ситуаціях щодо дітей (евакуація, возз'єднання сімей, термінова допомога). Такий центр має об'єднати зусилля різних відомств і партнерів, щоб долати бюрократичні «тертя» між рівнями влади. Також рекомендується запровадити інститут *постійного моніторингу кадрової спроможності* соціальних служб: система мотивації, ротачії кадрів і психологічної підтримки працівників, особливо у прифронтових громадах, щоб запобігти вигоранню і відтоку кваліфікованих спеціалістів;

2) *нормативно-правове та програмне забезпечення*. Рекомендовано провести *кадровий аудит законодавства*, усунути застарілі норми та гармонізувати термінологію у різних законах, що стосуються захисту дітей (сімейного, молодіжного, освітнього законодавства). На основі аналізу вітчизняної практики і міжнародних стандартів запропоновано розробити *Комплексний закон «Про захист прав дітей та молоді»*, який би системно регулював питання опіки, піклування, соціальних послуг, ювенальної юстиції та відповідальності посадовців за порушення прав дітей. На рівні державних програм рекомендується впроваджувати *довгострокове стратегічне планування*: замість фрагментарних коротких програм – цільові стратегії на 5–10 років з чіткими цілями, індикаторами та бюджетами. Це дозволить уникнути «програмної волатильності» – залежності соціальних ініціатив від короткострокових політичних пріоритетів. Важливо також інтегрувати питання захисту дітей та молоді у суміжні державні політики – освіти, охорони здоров'я, внутрішніх справ, регіональної політики, щоб забезпечити міжсекторальний підхід;

3) *цифровізація і дані*. Для подолання виявленої цифрової фрагментації доцільно створити *Єдину інформаційну платформу соціального захисту дітей та молоді (ЄЦПСЗ)* – комплексну цифрову екосистему, яка об'єднає всі наявні реєстри, бази даних та сервіси в цій сфері. Концепція ЄЦПСЗ передбачає принцип «єдиного вікна» та інтеоперабельність систем: наприклад, облік дітей-сиріт, сімей опікунів, ВПО-дітей, отримувачів допомог тощо має вестися у спільному просторі, доступному уповноваженим органам в режимі реального часу. Запропоновано впровадити сучасні *інформаційно-комунікаційні технології*: мобільні додатки для повідомлення про випадки порушення прав дітей або потреби у допомозі, чат-боти консультацій для молоді, інструменти електронного супроводу сімей. Особлива увага – захисту даних і кібербезпеці цих систем, аби чутлива інформація (персональні дані дітей) була належно захищена. Розвиток *аналітичних платформ* з використанням елементів штучного інтелекту дозволить здійснювати *динамічний соціальний моніторинг* – автоматично відстежувати ключові показники (рівень бідності сімей з дітьми, кількість дітей, що потребують притулку, тощо) і сигналізувати про кризові тенденції. Таким чином, цифровий трансформаційний вектор має підвищити оперативність та адресність соціального захисту;

4) *партнерство і залучення стейкхолдерів*. Дослідження показало, що ефективність політики значною мірою залежить від активної участі суспільства та міжнародної підтримки. Тому одним з напрямів удосконалення є розширення державно-громадського партнерства. Запропоновано створити постійно діючу *платформу партнерства «діти та молодь»* за участю державних органів, громадських та благодійних організацій, представників ООН/ЮНІСЕФ та донорів. На цій платформі має відбуватися координація проектів, обмін інформацією про потреби та ресурси, спільне планування заходів (щоб уникнути дублювання зусиль). Акцент зроблено на розвитку *волонтерських ініціатив* та програмах наставництва для молоді, що сприятиме соціалізації вразливих категорій (дітей-сиріт, ВПО, дітей, постраждалих від війни). Окрім того, підтримка міжнародних партнерів є критично важливою: так, наприклад, на початку повномасштабного військового вторгнення 2022 року ЮНІСЕФ надав багатоцільову грошову допомогу для ~220 тис. українських родин (понад 1 млн осіб, включаючи 650 тис.

дітей) [10] – це суттєво полегшило кризове становище сімей. Однак залежність від донорської допомоги потребує більш тісної інтеграції з державними програмами, аби зовнішні ресурси використовувалися ефективно і цільово. Тому рекомендується інституалізувати участь міжнародних організацій у реалізації національної політики (через спільні програми, меморандуми тощо) та забезпечити прозорість звітності за раховані кошти.

Вищезазначені напрями лягли в основу розробки нового стратегічного підходу, що пропонується для системної модернізації державної політики. Ключовим результатом дослідження стало формування *інтегрально-адаптивного стратегічного підходу (ІАСП)* до соціально-правового захисту дітей та молоді та обґрунтування механізмів його практичної реалізації.

Концепція інтегрально-адаптивного стратегічного підходу (ІАСП) являє собою цілісну багаторівневу модель управління, яка *інтегрує різні управлінські парадигми* (бюрократичну, менеджеральну, цифрову, партисипативно-партнерську) і *адаптується* до динамічних змін середовища. Даний підхід поєднує довгострокове *стратегічне планування* із здатністю до *оперативного реагування* на кризові ситуації, забезпечуючи сталість політики та її гнучкість одночасно. Центральним елементом концепції є виділення чотирьох взаємопов'язаних *стратегічних векторів розвитку* системи соціально-правового захисту:

1) *безпековий вектор*. Орієнтований на гарантування базової безпеки дітей і молоді, особливо в умовах збройного конфлікту та інших надзвичайних ситуацій. Він передбачає створення ефективних механізмів кризового реагування та протоколів дій (евакуація, екстрена допомога, реабілітація постраждалих), інтеграцію питань захисту дітей у національну безпекову стратегію, посилення ролі правоохоронних органів у протидії злочинам проти дітей. Безпековий вектор також включає психологічну підтримку дітей, які зазнали травматичного досвіду війни, через розвиток служб кризового консультування та реабілітаційних центрів;

2) *інтеграційний вектор*. Спрямований на гармонізацію української системи захисту дітей із *міжнародними стандартами* та кращими практиками, а також на інтеграцію зусиль різних секторів і рівнів управління. Він має два виміри: внутрішній (посилення міжвідомчої координації – утворення «єдиного фронту» різних державних органів, громадських організацій і донорів задля досягнення спільних цілей) та зовнішній (євроінтеграція, імплементація норм та рекомендацій ООН, Ради Європи, ЄС у національну політику). Синергетична взаємодія компонентів інтеграційного вектора створює фундамент для адаптації найкращих світових практик, як-от модель *Warnahus* у випадку насильства над дітьми, до українських реалій. Ефективність цього вектора значною мірою залежить від прогресу у цифровізації та партнерстві, що напряму пов'язує його з наступними двома векторами;

3) *цифровий вектор*. Передбачає технологічну модернізацію системи соціального захисту дітей та молоді. Реалізація цього вектора означає перехід до *інтегрованої цифрової екосистеми* соціального захисту: максимальне впровадження електронних сервісів, автоматизація рутинних процесів, використання великих даних і алгоритмів для прогнозування потреб. Він включає розробку згаданої *Єдиної цифрової платформи* («державного маркетплейсу соціальних послуг»), де батьки чи молоді люди можуть в онлайн-режимі подавати заявки на послуги/допомоги, відстежувати статус, отримувати консультації. Також – створення *інтелектуальних систем моніторингу* (щоб автоматично виявляти регіони чи категорії дітей, які потрапляють у зону ризику) та впровадження механізмів *цифрової безпеки* (кіберзахист даних, контроль доступу). Цифровий вектор забезпечує прозорість і підзвітність: вся статистика, результати політики можуть бути відкритими, що підвищує суспільну довіру;

4) *соціальний (партисипативний) вектор*. Зосереджений на залученні громади та самих молодих людей до процесу формування й реалізації політики. Він базується на принципах *інклюзивності* та *партнерства*: забезпечення реальної участі молоді у прийнятті рішень (через молодіжні ради, консультації, опитування [3], посилення ролі сім'ї та громади у вихованні й захисті дітей, стимулювання розвитку громадських ініціатив (наставництво, патронат, волонтерство). Соціальний вектор передбачає також формування культури *нульової толерантності* до порушень прав дітей у суспільстві – інформаційні кампанії, освіту з прав людини, просвіту батьків. Важливою складовою є *молодіжний мейнстрімінг* – врахування інтересів молоді у всіх сферах державної політики, що відповідає європейській практиці залучення молодого покоління до суспільного розвитку.

Перераховані чотири вектори є складовими єдиної стратегії, яку пропонується реалізувати комплексно. Вони тісно взаємопов'язані та взаємно підсилюють один одного: наприклад, інтеграція без сучасних цифрових рішень буде недостатньо ефективною, так само як цифровізація без належної участі громадськості може зіштовхнутися з недовірою. *Інтегрально-адаптивний підхід* забезпечує баланс між довгостроковими стратегічними цілями та гнучким тактичним управлінням. Тобто держава формує чіткі пріоритети і стандарти (стратегічний рівень), але реалізація політики на місцях може динамічно коригуватися залежно від актуальної ситуації (операційний рівень), а результати постійно відстежуються (моніторинговий рівень) – фактично, створюється *рекурсивна модель управління* з безперервним циклом зворотного зв'язку.

У межах ІАСП запропоновано *інноваційну організаційну архітектуру* у формі *матричної багаторівневої системи управління*. На відміну від традиційної ієрархічної структури, матрична модель допускає одночасне функціонування кількох координаційних центрів та тимчасових робочих груп, що формуються під конкретні завдання.

Виділено чотири рівні управлінських взаємодій: 1) стратегічний – формування політики, визначення загальнонаціональних пріоритетів (Кабінет Міністрів, профільні міністерства); 2) тактичний – розробка і планування програм, механізмів реалізації (міжвідомчі комісії, експертні ради, обласні адміністрації); 3) операційний – безпосереднє надання послуг і виконання заходів (об'єднані територіальні громади, центри соцслужб, НГО на місцях); 4) моніторинговий – оцінка результатів, контроль та коригування політики (Рахункова палата, громадські наглядові ради, дослідницькі установи). Така матриця дозволяє гнучко *перерозподіляти функції*: якщо виникає новий виклик (наприклад, масове переміщення дітей), на тактичному рівні може бути створена робоча група з представників різних відомств, яка оперативно розробить рішення, передасть на стратегічний рівень для затвердження, а тоді через операційний рівень швидко реалізує, поки моніторинговий відстежує ситуацію. Це забезпечує *поліцентричність* управління – множинність центрів прийняття рішень, що підвищує стійкість системи (в разі збою одного елемента інші продовжують функціонувати).

Методика моніторингу та оцінки базується на *концепції «соціальної валідації»*, що стало наступним ключовим результатом дослідження. Обґрунтування нового підходу до оцінювання ефективності політики, названого *«соціальною валідацією»* полягає у поєднанні традиційних кількісних індикаторів з оцінкою впливу політики на суспільство та рівень суспільного схвалення. У межах цієї концепції пропонуємо трирівневу систему моніторингу: партисипативний, інтерактивно-цифровий та алгоритмічний компоненти:

1) *партисипативний компонент* передбачає безпосереднє залучення цільових груп та громадян до оцінювання роботи органів соціального захисту. Це реалізується через регулярні опитування отримувачів послуг (батьків, молоді) щодо якості і доступності допомоги, громадські слухання, механізми зворотного зв'язку на порталах органів влади. Таким чином враховується *рівень задоволеності та довіри* населення – важливий показник реальної ефективності політики, який часто ігнорується у формальних звітах. Такий підхід відповідає загальносвітовій тенденції орієнтації на одержувача послуг (*people-centered approach*), а також рекомендаціям правозахисників щодо оцінки впливу політики на права людини [6];

2) *інтерактивно-цифровий компонент* – використання сучасних цифрових інструментів для збору та аналізу даних про перебіг програм. Пропонується запровадити *онлайн-панелі моніторингу*, де ключові показники (покриття населення послугами, обсяги виплат, кількість дітей, що перебувають в інтернатах, тощо) відображаються у режимі реального часу на основі даних інформаційних систем. Це дасть змогу відповідальним особам оперативно бачити результати та відхилення. Крім того, інтерактивні методи включають краудсорсингові платформи – коли громадяни можуть повідомляти про проблеми (наприклад, відсутність доступу до послуг у конкретному селі) або пропонувати свої ідеї для покращення ситуації. Аналіз великого масиву даних, отриманого з таких джерел, дозволить виявляти приховані тенденції, неочевидні проблеми. Даний компонент підсилює прозорість і підзвітність влади, адже дані моніторингу можуть бути загальнодоступними для громадськості;

3) *алгоритмічно-аналітичний компонент* – застосування прогностичних моделей, економічного і соціального моделювання та навіть елементів машинного навчання для оцінки та прогнозу ефективності політики. Наприклад, на основі наявних статистичних даних та соціології може бути побудована модель, що прогнозує, як зміна обсягу фінансування програми вплине на рівень бідності сімей з дітьми, або як продовження війни ще на рік позначиться на потребі в психологічній допомозі підліткам. Такі прогнози допомагають коригувати стратегію на випередження. Крім того, алгоритмічний аналіз дозволяє зіставити формальні результати з *об'єктивними соціальними індикаторами* (рівнем злочинності серед неповнолітніх, охопленням освітою, станом здоров'я дітей) і таким чином оцінити *реальний соціальний ефект* політичних заходів. Цей компонент методики значно розширює рамки традиційного моніторингу, який зазвичай обмежується звітністю про виконання планових показників.

Інтеграція означених вище трьох компонентів у методиці «соціальної валідації» дозволяє здійснювати *багатовимірну оцінку* державної політики. Принципово важливо, що до уваги беруться не лише кількісні результати (скільки коштів витрачено, скільки осіб охоплено), а й якісні показники – рівень задоволеності, довіри, відчуття справедливості у суспільстві. Очікується, що використання подібної системи моніторингу підвищить гнучкість політики: дозволить завчасно виявляти проблемні аспекти і *вносити корективи* у програми та заходи, не чекаючи завершення їхнього циклу.

Висновки з цього дослідження та перспективи подальших розвідок. Розроблений інтегрально-адаптивний підхід є концептуальною моделлю, і його повномасштабна реалізація на практиці потребує політичної волі, значних ресурсів та часу. Не всі елементи можуть бути впроваджені негайно, особливо в умовах триваючого воєнного конфлікту та економічної скрути. Існують ризики опору з боку *бюрократичного апарату*, який може чинити спротив радикальним змінам управлінської архітектури (явище «опору змінам» добре відоме у теорії організаційного розвитку). Крім того, *якість даних* для реалізації цифрового моніторингу та алгоритмічного аналізу може бути недостатньою: наразі статистика щодо дітей, особливо у зоні бойових дій або окупації, є фрагментарною і потребує відновлення довоєнних систем збору інформації. Ми також усвідомлюємо, що методика соціальної валідації поки не пройшла відповідної апробації. Необхідні додаткові дослідження для оцінки надійності прогностичних моделей, калібрування індикаторів суспільної довіри та інших показників.

Практична реалізація запропонованих рекомендацій може зіткнутися з *інституційними бар'єрами*: наприклад, створення єдиної цифрової платформи потребує узгодження багатьох стейкхолдерів, вирішення питань інтеграбельності відомчих баз даних, кіберзахисту, що є технологічно і організаційно складним завданням. Однак успішні кейси інших країн та підтримка міжнародних партнерів можуть суттєво полегшити цей процес. Важливим є те, що запропоновані пропозиції узгоджуються із *планами післявоєнного відновлення України* [11].

Реалізація інтегрально-адаптивного підходу здатна суттєво підвищити ефективність державної політики, про що свідчить і світовий досвід. Наприклад, інтегровані моделі надання соціальних послуг довели свою ефективність у скандинавських країнах (зниження рівня насильства над дітьми завдяки Barnahus тощо). Застосування цифрових технологій у соцзахисті (як у Естонії) показало зростання доступності послуг і економію ресурсів. Тому можна очікувати, що впровадження наших рекомендацій в Україні приведе до *покращення ключових соціальних індикаторів*: зменшення дитячої бідності і безпритульності, підвищення охоплення вразливих дітей послугами, зниження навантаження на інтернатні заклади на користь сімейних форм виховання тощо. *Подальші дослідження* доцільно спрямувати на розробку деталізованих механізмів впровадження ІАСП у конкретних підсистемах – таких, як захист дітей-сиріт, система ювенальної превенції, підтримка молодіжного підприємництва. Особливої уваги потребує питання *сталості післявоєнної відбудови*: як інтегрувати заходи із захисту прав дітей у ширший контекст відновлення соціальної інфраструктури, демографічної політики і реінтеграції переміщених осіб. Отримані результати закладають підґрунтя для цього, але потрібні міждисциплінарні дослідження спільно з економістами, психологами, урбаністами, щоб забезпечити комплексний підхід у відбудові, дружній до дітей та молоді.

Підсумовуючи, варто зазначити, що державна політика соціально-правового захисту дітей та молоді повинна еволюціонувати від фрагментарних реагувань до системної превентивно-орієнтованої стратегії, що базується на правах дитини, наукоємних методах управління та широкій співпраці всіх зацікавлених сторін. Реалізація інтегрально-адаптивного підходу, розробленого в межах цього дослідження, відкриває можливість для *нової якості управління* – такої, що забезпечить кожній дитині та молодій людині в Україні належний захист, можливості для розвитку та впевненість у майбутньому навіть у часи найбільших суспільних потрясінь.

Список використаних джерел:

1. UNICEF. (2024). *Situation analysis of children in Ukraine: 2024 executive summary*. UNICEF Ukraine Country Office. URL: <http://www.unicef.org/ukraine/en/reports/sitan2024> (дата звернення: 27.03.2025).
2. Корнієнко О. Нормативно-правове регулювання захисту прав дітей в Україні. *Legal Bulletin*. 2023. № 1(7), 32–39. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-33X-2023-07-32-39>.
3. Brown K., Fitzmaurice L., Milne K., & Provoost D. (2020). Engaging Children and Young People in the Policy Process. *Focus On Family Wellbeing*. Vol. 16. No. 1. DOI: <https://doi.org/10.26686/pq.v16i1.6349>
4. Beluga Y. Modern state of legal regulation of social protection of a child under conditions of the military and armed conflicts in Ukraine. *Scientific Journal of Polonia University*, 2023. 56(1), 321–327. DOI: <https://doi.org/10.23856/5645>
5. Sushch O. Problems of protecting children's rights who are citizens of Ukraine enjoying temporary protection in EU countries. *Law and innovative society*, 2024. 1(22), 39–51. DOI: [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-1\(22\)-4](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-1(22)-4)
6. Hennessy R. Exploring the Role of Social Protection Interventions in Preventing Child Labour: Reinforcing the Case for a Human Rights-Based Model of Intervention. *Journal of Human Rights Practice*, 2023. 15(1), 262–283. DOI: <https://doi.org/10.1093/jhuman/huac064>
7. Johansson S., & Stefansen K. Policy-making for the diffusion of social innovations: the case of the Barnahus model in the Nordic region and the broader European context. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 2020. 33(1), 4–20. DOI: <https://doi.org/10.1080/13511610.2019.1598255>
8. Про соціальні послуги : Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2019. № 18. Ст. 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (дата звернення: 29.03.2025).
9. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 579. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na-20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621> (дата звернення: 29.03.2025).
10. ЮНІСЕФ-Україна. «Спільно» – програма гуманітарної підтримки сімей з дітьми в Україні. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-social-support> (дата звернення: 03.04.2025).
11. План відновлення України. Відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 09.04.2025).

References:

1. UNICEF. (2024). *Situation analysis of children in Ukraine: 2024 executive summary*. UNICEF Ukraine Country Office. Available at: <http://www.unicef.org/ukraine/en/reports/sitan2024>

2. Korniienko, O. (2023). Normatyvno-pravove rehuliuвання zakhystu prav ditei v Ukraini [Normative and legal regulation of the protection of children's rights in Ukraine]. *Legal Bulletin*, 1(7), 32–39. <https://doi.org/10.31732/2708-33X-2023-07-32-39> [in Ukrainian]
3. Brown, K., Fitzmaurice, L., Milne, K., & Provoost, D. (2020). Engaging children and young people in the policy process. *Focus on Family Wellbeing*, 16(1). <https://doi.org/10.26686/pq.v16i1.6349>
4. Beluga, Y. (2023). Modern state of legal regulation of social protection of a child under conditions of the military and armed conflicts in Ukraine. *Scientific Journal of Polonia University*, 56(1), 321–327. <https://doi.org/10.23856/5645>
5. Sushch, O. (2024). Problems of protecting children's rights who are citizens of Ukraine enjoying temporary protection in EU countries. *Law and Innovative Society*, 1(22), 39–51. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-1\(22\)-4](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2024-1(22)-4)
6. Hennessy, R. (2023). Exploring the role of social protection interventions in preventing child labour: Reinforcing the case for a human rights-based model of intervention. *Journal of Human Rights Practice*, 15(1), 262–283. <https://doi.org/10.1093/jhuman/huac064>.
7. Johansson, S., & Stefansen, K. (2020). Policy-making for the diffusion of social innovations: the case of the Barnahus model in the Nordic region and the broader European context. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 33(1), 4–20. <https://doi.org/10.1080/13511610.2019.1598255>
8. Verkhovna Rada Ukrainy (2019) *Pro sotsialni posluhy: Zakon Ukrainy* [On Social Services: Law of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> [in Ukrainian]
9. Kabinet Ministriv Ukrainy (2021) *Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy "Molod Ukrainy" na 2021–2025 roky ta vnesennia zmin do deiakyykh aktiv Kabinetu Ministriv Ukrainy: Postanova* [On Approval of the State Target Social Program "Youth of Ukraine" for 2021–2025 and amendments to certain acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine: Resolution]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na-20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621> [in Ukrainian].
10. UNICEF-Ukraine. (2024). «Spilno» – *prohrama humanitarnoi pidtrymky simei z ditmy v Ukraini* ["Spilno" – humanitarian support programme for families with children in Ukraine]. Available at: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-social-support> [in Ukrainian]
11. Restoration of Ukraine (2025). *Plan vidnovlennia Ukrainy* [Ukraine recovery plan]. *Vidnovlennia Ukrainy*. Available at: <https://recovery.gov.ua/> [in Ukrainian]

Дата першого надходження статті до видання: 16.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 01.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026